

sága annak a lehetetlen tervnek a kivitelezése, hogy megalkossa Kempelen sakkgépét, ezzel akarván elnyerni Katinka elismerését. Katinka sem kevésbé gyermek, ő a fantázia világában éli mindennapjait, bosszorkánynak szeretné hinni magát, és szertelenségére a gyermekek gátlátalan mohósága jellemző. Az is igaz, kétségtelenül koravén gyerekek ők, a háború mindennapos tragédiái, az odaveszett rokonok fölött érzett gyász megedzette őket lélekben, és a korán éledező szexualitás is fokozatosan kiragadja őket a gyermeki létből.

Katinka megzabolázhatatlan, néha közönséges, ugyanakkor felpiszkáló, László számára észveszejtően érzéki, egyszersmind szerfelett idegesítő teremtés, akitől minden jobb érzése ellenére sem tud szabadulni. Megadja magát rafinált ostromának, „romlottságának”, és annak a sorsszerűnek vélt elrendelésnek, hogy összekösse vele az életét. Miközben Katinka nevelőapja még ki sem hűlt a sekély sírban, és László – az oroszok elől öngyilkosságba menekülő – nagyapja mellén még meg sem alvadt a vér, miközben lánctalpak csörtetnek a földeken, a kastélyt megszállják a falat összevizező, a lépcsőfordulóba székelő, durva orosz katonák, miközben szétesik az a régi világ, amely boldognak, de legalábbis kiegyensúlyozottnak tűnt, a két gyerek sorsa visszavonhatatlanul egymásba fonódik.

Legalábbis így gondolnánk az első rész végén. Poós elegánsan és kézenfekvően, jó arányérzékkel távolodik előre és hátra a két fókuszpontul szolgáló dátumtól, így a második részben 1964 szeptemberéből tekint vissza az egyetemi évekre, az ötvenhatos eseményekre, László részvételére a forradalmi történetekben, a Csillagban leült fél évre, házassága lassan gyilkoló megromlására, amely tíz év után váláshoz vezet. Néha nem elég a szerelem. Néha az érzéki vágyat összekeverjük a szerelemmel. Néha a megszokást. Néha be kell ismerni, hogy a szívnek is vannak határai. Elsősorban, persze nem kizárólag, ezt a kérdéskört feszegeti a szerző, aminek köszönhetően illúziótlanabban, de bölcebben tesszük le Poós Zoltán élvezetesen megírt, kiváló regényét.

FALVAI MÁTYÁS

*(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2009,
258 oldal, 2600 Ft)*

PIER PAOLO PASOLINI: *Utcakölykök*

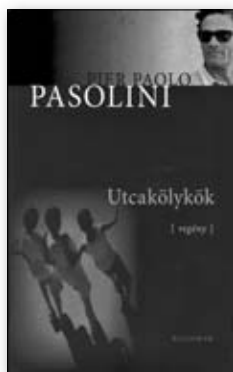
Ahogy a könyv fülszövege is írja, Pasolini elsősorban filmrendezőként él a magyar köztudatban, másodszorban mint esszéista, szépirodalmi tevékenysége pedig csak az olaszul (angolul, franciául) olvasni tudók

számára volt eddig hozzáférhető. Ezen kíván változtatni a Kalligram Kiadó: 2008-ban két kisregénye jelent meg magyarul, egy kötetben, *Amado mio* és *Tisztátalan cselekedetek* címmel. A két szöveg érdekessége, hogy eredetileg Pasolini halála után hét évvel jelentek meg, és talán legszemélyesebb írásai közül valók, ugyanis a történetek témája az utkeresés az érzelmek labirintusában, a saját nemhez vonzódva.

A sorozat második magyar megjelenése *Utcakölykök* című regénye, amely Olaszországban 1955-ben látott napvilágot *Ragazzi di vita* címmel. A regény zajos sikerének köszönhetően Pasolini kiléphetett a közönség elé, és elindult botrányoktól sem mentes közéleti szereplése. Az eredeti megjelenés dátuma azért is fontos, mert sikerének egyik oka éppen az időzítés lehetett. A II. világháború utáni filmgyártásból kiinduló olasz neorealizmus a csúcspontján van, De Sica, Roberto Rossellini, Luchino Visconti filmjei a háború utáni hétköznapi életet akarják bemutatni manír nélkül, a hamis valóságábrázolás helyett a dokumentarista szemléletet honosítják meg.

Pasolini regényének hősei a címből könnyen kitalálhatóak: fiatal

utcagyerekek, akik beszélő becenevekkel rendelkeznek (Fürtös, Rafkós, Gomolya, hogy csak párat említsünk). Külvárosi, a tinédzserkorba még alig belépett srácok mindennapjai peregnek az oldalakon; ha nem tudnánk, hogy Pasolini később befutott filmrendező lesz, akkor is éreznénk valami furcsa forgatókönyvszerűséget a regényen, melynek kohézióját a

vissza-vissza térő szereplők és a színtér, Róma és annak piszkos elővárosai alkotják. A háború utáni olasz társadalom jelentős változásokon ment át, a nagyobb városokba özönlöttek a vidéki munkanélküliek, gyorsan felhúzott, vékony falú bérházakba zsúfolódva, ahol a nyomor hamar összekovácsolta a társaságokat. A fiatal fiúk is bandákba tömörültek, hogy együtt próbáljanak túlélni. A feszültség a forró mediterrán napokon szinte elviselhetetlen, az utcákon lődörgő csapatok hol egymással, hol egymásért küzdenek, a betevő falatot kutatják mindenhol, a könnyű meggazdagodás vágya lebeg mindenki szeme előtt.

Pasolini is egy vidékről érkezett római; pontosan láttatja olvasójával a külvárosok mindennapjait, a cél nélküli lófrálást a vízparton, a pénzszerezés különböző módjait, a megszerzett csekély összeg azonnali el-

költését, hisz' ki tudja, mit hoz az este – az ördögi kör feloldhatatlan, a nyomorultak legtöbbször egymást rabolják ki. A szöveg önmagán túlmutató jelentősége azonban nem a tartalomban, hanem a formában keresendő. Maga Pasolini is évekig tanulta a római dialektust, hogy hitelesen beszéltesse szereplőit. A magyar fordítópáros különleges munkát végezett, hiszen nyelvünket szinte kifacsarva, a dialektusok hiányából fakadó korlátait feszegetve sikerült megteremteniük azokat a kifejezéseket, amelyek egy olasz olvasónak azonnal szemet szúrnak: a római dialektusban beszélő kölykök szókincsét.

Pasolini magyarul is olvasható *Eretnek empirizmus* (Osiris, 2007) című esszéjében pontosan kifejti véleményét az olasz nemzeti nyelvvel és az irodalmi nyelvvel kapcsolatban, miszerint harcolni fog az iparosodott északi burzsoázia új technicista nyelve ellen, amely hegemoniára törekszik a beszélt és az írott nyelv minden szintjén, és ehelyett a neorealista kultúra nyelvét, az italo-római használja. Természetesen ez a harc nem mentes a politikai felhangoktól, sőt maga Pasolini emeli erre a szintre, hiszen így ír *Új nyelvi kérdések* című esszéjében: „Soha nem volt

még a költészet problémája annyira kulturális probléma, mint ma; az irodalom soha még ennyire nem igényelte a tudományos-rationális, azaz politikus megismerési módot.”

Pasolini polihisztor, már magyarul is.

BOGÁDI CSABA

(Fordította De Martin Eszter és Puskás István, Kalligram Kiadó, Pozsony, 2009, 240 oldal, 2600 Ft)

ARKAGIJ SZTRUGACKIJ – BORISZ SZTRUGACKIJ: *Lakott sziget*

Arkagyij és Borisz Sztrugackij alighanem a tudományos-fantasztikus tematika legismertebb írópárosa, s egyben ők a II. világháború utáni szovjet irodalom talán legnépszerűbb reprezentánsai. Műveik évtizedek óta megjelennek magyarul is, különösen a Galaktika periodika olvasói előtt lehet ismert a nevük (bár messze nem minden művük jelent meg magyarul, így könyveik sajátos kontextusa, rejtett összefüggései is csak a háttérolvasmányokból válnak érthetővé a magyar olvasók számára).

